

LOKALNA SKUPNOST KOT HUMUSNI ALI REPELENTNI DEJAVNIK ZA ORGANIZIRANO KRIMINALITETO IN VLOGA POLICIJE

BOJAN DOBOVŠEK IN BOŠTJAN SLAK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.

E-pošta: bojan.dobovsek@fvv.uni-mb.si, bostjan.slak@fvv.uni-mb.si

Povzetek Organizirana kriminaliteta za prostor svojega delovanja nima preferenc in se oblikuje ali deluje v okolju, ki sinergično združuje ustrezne pogoje. Med slednjimi prevladujejo odsotnost upravljavcev območja, slabe socioekonomske razmere (revščina, brezposelnost in odsotnost družbene kohezije) in ugodne geografske značilnosti (npr. bližina cest, ugodni pogoji za gojenje rastlin, iz katerih se pridelujejo prepovedane droge). Močna družbena kohezija na drugi strani pa predstavlja pomemben dejavnik omejevanja organizirane kriminalitete. Pri tem lahko policijsko delo v skupnosti pomaga pri izvajanju dejavnosti, ki družbeno kohezivnost večajo in tako oblikujejo okolje v bolj odporno proti organizirani kriminaliteti. Policijsko delo v skupnosti prav tako poveča dotok informacij do preiskovalnih organov in na tak način izboljša kakovost preiskovanja in s tem prav tako omeji razvoj organizirane kriminalitete.

Ključne besede:

organizirana
kriminaliteta,
lokalna
skupnost,
družbena
kohezija,
zaznavanje
organizirane
kriminalitete,
policijsko
delo v
skupnosti

LOCAL COMMUNITY AS A HUMUS OR REPELLENT FACTOR FOR ORGANISED CRIME AND THE ROLE OF POLICE

BOJAN DOBOVŠEK & BOŠTJAN SLAK

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia.
E-mail: bojan.dobovsek@fvv.uni-mb.si, bostjan.slak@fvv.uni-mb.si

Abstract Organised crime has no preferences for the place of its operations and is formed or operates in an environment that synergistically combines suitable conditions. The latter are dominated by the absence of governance, poor socio-economic conditions (poverty, unemployment, and lack of social cohesion) and favourable geographical features (e.g., proximity to roads, favourable conditions for growing plants from which illicit drugs are manufactured). Strong social cohesion, on the other hand, is an essential factor in limiting organised crime. Community policing can help carry out activities that increase social cohesion and thus shape the environment into more resistant to organised crime. Community policing also increases the flow of information to investigative bodies, which improves the quality of criminal investigations and thus also limits the development of organised crime.

Keywords:

organised
crime,
local
community,
social
cohesion,
perception
of organised
crime,
community
policing

1 Uvod

Med ključnimi vprašanji, ki si jih raziskovalci organizirane kriminalitete zastavljajo, sta dve sosledni vprašanji glede vzroka pojavnosti organizirane kriminalitete. Prvo vprašanje se navezuje na pojav organizirane kriminalitete – tj., zakaj se organizirana kriminaliteta pojavlja in zakaj osebe vstopajo v oziroma sodelujejo s skupinami organizirane kriminalitete. Drugo pogosto vprašanje – in ki je tudi predmet tega prispevka – pa je vezano na okolje, kjer se organizirana kriminaliteta pojavlja, tj., zakaj se organizirana kriminaliteta pojavi ali razvije v enem okolju, medtem ko se v drugem ne. Odgovori na to vprašanje so pogosto vezani na raziskovalni pedigree raziskovalca, ki odgovor podaja. Vprašanje je zanimivo tudi za organe pregona in policijske organizacije, saj vpliva na pristop in tudi oceno kakovosti dela policistov. Ob tem je zanimivo, da se tudi policijski managerji v nekaterih državah (npr. Združenem kraljestvu) srečujejo s težavo odsotnosti oziroma nekonkretizacije definicije organizirane kriminalitete (Gilmour, 2008). Problem definicije organizirane kriminalitete je gotovo tudi v tem, da ima družba do organizirane kriminalitete izrazito kontrasten odnos, namreč na eni stani je povpraševalec po ponudbi organizirane kriminalitete (Ochoa, 2016), ki jo nekateri zato vidijo kot obliko neregistriranega poslovnega subjekta, ki povpraševalcem »zgolj« dobavlja predvsem nelegalne dobrine in storitve (npr. Sellin, 1963; United Nations, 1994). Na drugi strani pa jo zavrača, ima za nekaj tujega, nezaželenega. Ali kot pišeta Mozetič in Jager (2005, str. 334): *»... tudi podjetniški koncept organizirane kriminalitete je zgolj odsev konvencionalnega razmišljanja o tem pojavu. Razmerje med organizirano kriminaliteto in družbo je tako še vedno opredeljeno kot dibotomija dveh ločenih sfer.«* Pogled, ki ga po mnenju Jansena in Bruinsme (1997) delijo (oziroma so ga) tudi nizozemske policijske in tožilske strukture in verjetno širše, saj stereotipne medijske upodobitve organizirane kriminalitete vplivajo tudi na strokovno javnost (Benson in French, 2008). Toda organizirana kriminaliteta oziroma njen obseg v nekem okolju je odvisen od družbene podpore (ali zavračanja) organizirane kriminalitete. Še več, poročila, raziskave in objave (npr. Dobovšek, 2008; Glenny, 2017; The Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2021) ugotavljajo, da se organizirana kriminaliteta razvija ob podpori oseb, ki so del državnih struktur. Za vstop v takšne strukture pa se potrebuje določeno družbeno podporo. Tudi če govorimo o transnacionalni organizirani kriminaliteti, kjer so storilci pogosto označeni kot tujci in »outsiderji«, ki izhajajo ali so povezani z določeno matično skupnostjo druge države, ti »'Tujci' potrebujejo sprejemljivo okolje skupaj z vrsto avtohtonih

partnerjev in agentov v državah, v katerih delujejo» (Ruggiero, 2003, str. 174). Obstajati mora torej določena značilnost okolja, ki je pozitivna – privlačna za organizirano kriminaliteto. Morselli, Turcotte in Tenti (2011) v svoji analizi mobilnosti kriminalnih skupin govorijo in prepoznajo, da imajo nekatera okolja dejavnike privlačenja ali odbijanja na/za organizirano kriminaliteto in to vpliva na stanje organizirane kriminalitete v nekem okolju. Dejansko je lahko pozitivni dejavnik za organizirano kriminaliteto odsotnost ukrepov zoper nje. Zato The Global Initiative Against Transnational Organized Crime v svojem indeksu organizirane kriminalitete, ki so ga predstavili 28. 9. 2021 in predstavlja prvi globalni poskus ocenjevanja in rangiranja držav po obsegu organizirane kriminalitete, precejšen del pozornosti namenjajo t. i. ukrepom za povečanje odpornosti (ang. *resilience measures*) zoper organizirano kriminaliteto, saj menijo, da ti igrajo pomembno vlogo na obseg in stanje organizirane kriminalitete v posamezni državi (The Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2021). Ukrepe odpornosti definirajo kot »*sposobnost obrambe in zmogljivost oviranja organiziranih kriminalnih dejavnosti kot celote in ne zgolj na posameznih trgih s pomočjo političnih, gospodarskih, pravnih in socialni ukrepov. Odpornost se nanaša na ukrepe držav, ki jih izvajajo tako državni kot nevladni sektorji*« (str. 24; prevod avtorjev prispevka). Gre za ukrepe, kot so ustrezna zakonodaja, ustrezní pravosodni sistem, izvajanje preventivne dejavnosti, razvit nevladni sektor ipd. (The Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2021).

Prav zato nas je zanimalo, kateri so tisti dejavniki, ki privlečejo ali odbijejo organizirano kriminaliteto v določeno okolje, da bomo lahko kreirali ustrezne strategije, ki bi tovrstno pojavljanje lahko preprečile.

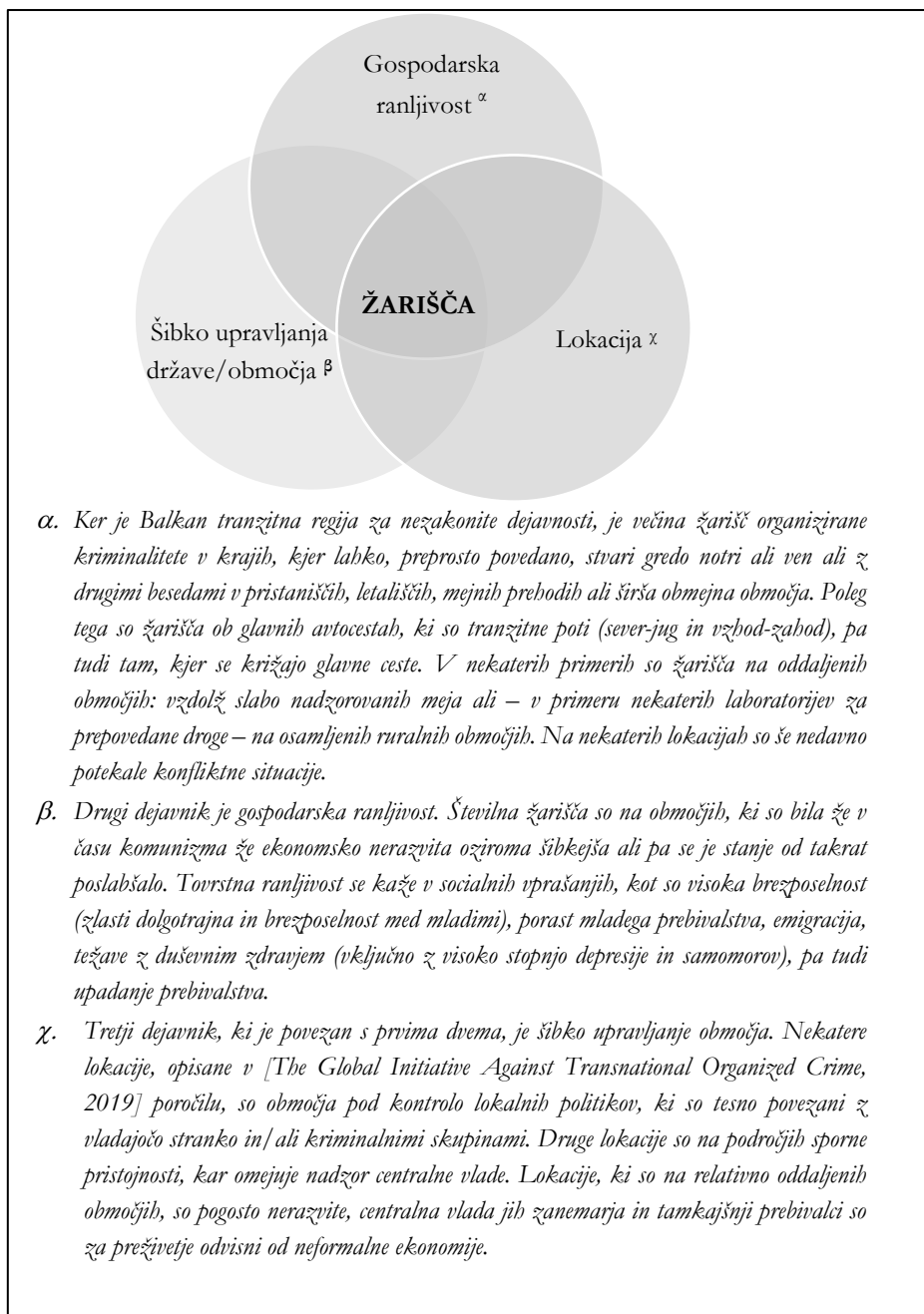
2 Dualna vloga lokalnega okolja v odnosu do organizirane kriminalitete

Ne samo odnos, ampak tudi vedenje in samo okolje sta do skupin organizirane kriminalitete na nekakšen način dvolična. Na eni strani – zaradi pozitivnega odnosa ali tudi iz drugih razlogov določena okolja delujejo kot humusni faktor, medtem ko imajo druga okolja določene repelentne učinke na organizirano kriminaliteto.¹

¹ V zvezi z dejavnostmi organizirane kriminalitete v svetovnem merilu govorimo o push in pull faktorjih (slo. dejavnike privlačenja ali odbijanja na/za organizirano kriminaliteto), ki privlečejo ali odbijejo organizirano kriminaliteto v določeno okolje. Za potrebe tega dela jih bomo opredelili kot humus ali repelent za organizirano kriminaliteto. Humus kot fertilno okolje za razvoj organizirane kriminalitete in repelent kot preventiva proti njenemu razvoju.

2.1 Humusni dejavniki lokalnega okolja za organizirano kriminaliteto

Dejavniki, ki so za organizirano kriminaliteto spodbudni, so številni. Med njimi prevladuje odsotnost legalnega in legitimnega upravljavca okolja, ki je potem nadomeščen v obliki skupine organizirane kriminalitete (Morselli et al., 2011). Ilustrativni primer je italijanska Mafija na Siciliji, ki se je razvila iz skupin(e), ki so spočetka imele določeno območne upravljaljske vloge ob odsotnosti državnega lokalnega upravljavca (Albanese, 2015; Richards, 1999). Gre za staro vladarsko-strateško modrost, ki jo je prepoznaval že Machiavelli (1532/2008), ko je pisal o tem, da če vladar živi *na* ali *blizu* območja njegovega nadzora, bo hitreje prepoznal in zatrl nezaželeno vedenje ali pa se to sploh ne bo razvilo, ker bodo prebivalci območja čutili vladarjevo prisotnost. Odsotnost oziroma šibkost upravljanja območja, kot enega izmed treh ključnih dejavnikov za pojav žarišč organizirane kriminalitete prepoznava tudi The Global Initiative Against Transnational Organized Crime (2019). Druga dva dejavnika sta lokacija in gospodarska ranljivost. Osnovna dinamika omenjenih dejavnikov je predstavljena na sliki 1.

Slika 1: Kaj ustvarja žarišča organizirane kriminalitete (prilagojeno po The Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2019, str. 7–8).

Sinergično delovanje omenjenih dejavnikov je logično. Odsotnost državnega upravljavca je lahko posledica oddaljenosti lokacije, ki je lahko razlog tudi slabi ekonomski razvitosti določenega območja. Po drugi strani pa je lahko slaba ekonomska razvitost nekega območja razlog za neobstoj motivacije, da se do takšnega območja razvije transportna infrastruktura, kar spet vpliva na zmanjšano možnost državnega upravljanja tovrstnega območja. Tudi kakovost, oblika in obseg policijske dejavnosti so odvisni od lokacije in ekonomskih faktorjev (Prislan in Lobnikar, 2019). Vse omenjeno pa vpliva na odnos lokalne skupnosti do organizirane kriminalitete. V primeru, da ima lokalna skupnost občutek, da ne samo, da skupina organizirane kriminalitete nadomešča državnega upravljavca, ampak tudi pomaga dobavljati produkte in storitve, ki jih država ne zmore (ali noče), organizirana kriminaliteta v taki skupnosti najde zaveznika. Blume (2021) na primer opisuje, kako so skupine mehiških tihotapcev v skupnostih, v kateri so delovali ali iz katere so izhajali, poskrbele, da se klasični ulična in nasilna kriminaliteta nista pretirano razširili. Pri tem so sicer sami uporabljali precej nasilja, usmerjenega v storilce poulične kriminalitete. Poskrbeli so za dobavo določenih osnovnih dobrin (npr. elektrike in podobno). V zameno so te lokalne skupnosti zaščitile vodilne člane teh skupin pred organi pregona. Tudi na Škotskem so na določenih območjih skupine organizirane kriminalitete omogočile prekarno zaposlitev in na tak ali podoben način omogočile osebam pridobitev finančnih sredstev, kar je oblikovalo pozitivno percepcijo do skupin organizirane kriminalitete (Fraser et al., 2018). Da so skupine organizirane kriminalitete vzor mladim, marginaliziranim in tistim v šibki ekonomski situaciji, ki jih skupine organizirane kriminalitete tudi plačujejo za sodelovanje v kriminalnih dejavnostih, so ugotovili v nizozemski študiji (Jansen in Bruinsma, 1997). V Palermu je Mafija skrbela, da na določenih predelih ni bilo poulične kriminalitete, toda ta območja so bila zelo načrtno izbrana, saj so v drugih soseskah vladali visoka stopnja nezaposlenosti, kriminalitete in ostale podobne težave (Scalia, 2021). Tudi imigrirana skupnost igra vlogo, saj kot piše Thoumi (2014), so skupine organizirane kriminalitete iz latinske Amerike izkoristile ogromno število mehiških in kolumbijskih migrantov v Združenih državah Amerike [ZDA], da so vzpostavile mreže, preko katerih so potem preprodajali prepovedano drogo. Že pred tem so v ZDA organizirano kriminaliteto povezovali, kot izhajajočo iz etnično homogene skupnosti italijanskih priseljencev in je bila organizirana kriminaliteta pogostejša tam, kjer je bilo več ali močnejših takih skupnosti (Abadinsky, 2010; President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, 1967). Raziskave so potem pokazale, da zgolj etnična

pripadnost ali obstoj neke skupnosti še ne pomeni nujno, da se bo razvila tudi organizirana kriminaliteta (Morselli et al., 2011), čeravno te skupnosti, kot zgoraj omenjeno, omogočajo določeno mreženje – obliko socialnega kapitala, ki pa je uporaben za organizirano kriminaliteto. Motivacija za sodelovanje s skupinami organizirane kriminalitete pa je, če se recimo ponovno obrnemo na ugotovitve The Global Initiative Against Transnational Organized Crime (2019), lahko odsotnost zakonite možnosti pridobitve sredstev za preživetje, kar spodbuja delovanje v neformalni ekonomiji.

Lokacija in njene geografske značilnosti so pogosto prepoznane kot ključen humusni dejavnik za pojav organizirane kriminalitete. Na primer dostopnost do transportnih poti (DeVito, 2005; The Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2019), ugodno okolje za gojenje rastlin, iz katerih se pridelujejo prepovedane droge (Chouvy, 2011; Thoumi, 2014), visoka mobilnost in število prebivalcev ipd. na eni strani pomeni večje število potencialnih tarč za tatvine, goljufige ipd., na drugi pa večja klientela za produkte in storitev, ki jih organizirana kriminaliteta nudi. Toda vse omenjeno je pogosto omejeno na eno ali več ključnih točk v državi. Celo države, ki imajo izredno pereče težave z organizirano kriminaliteto, imajo območja, kjer je le te več oziroma manj. Kar daje argument misli, da je lokalna skupnost element, ki ob odsotnosti državnih upravljavcev omogoči razvoj organizirane kriminalitete, saj ji da določeno legitimnost delovanja. Skupine potem to uporabijo, da lahko vzpostavijo sidrišče delovanja. Izhodiščno okolje, iz katerega razširi svoje delovanje.

2.2 Elementi, ki omejujejo razvoj organizirane kriminalitete

Na drugi strani pola obstajajo elementi, ki preprečujejo, ovirajo ali zavirajo razvoj organizirane kriminalitete na nekem območju. Ti elementi predstavljajo kontrast v prejšnjem poglavju izpostavljenih segmentov. Torej močno in poglobljeno upravljanje območja je za organizirano kriminaliteto izjemno velik repelentni dejavnik. Tega se zavedajo na Nizozemskem, kjer se za omejevanje širjenja organizirane kriminalitete uporablja t. i. administrativni pristop. Osnovna ideja pristopa je, da mestne oblasti osebam, ki zaprošajo za različna obratovalna in podobna dovoljenja, zavrnejo izdajo takih dovoljenj, če ugotovijo, da je oseba, ki zaproša za dovoljenja kakor koli povezana z delovanjem skupine organizirane kriminalitete. Na tak način se prepreči legalno sidranje neke skupine na nekem območju (van der Schoot, 2006). Učinkovit odziv države tako ne zahteva samo

obsežne klasične policijske dejavnosti, ampak vključuje tudi druge oblike in ustrezno oblikovanje ciljev, usmerjenih vboljšanje kakovosti življenja prebivalcev (Gilmour, 2008) in tudi jačanje socialnih vezi prebivalcev skupnosti (Moore, Trojanowicz in Kelling, 1988; Crocker et al., 2017). Namreč, organizirano kriminaliteto najbolj preprečujemo z omejevanjem dejavnosti, s katerimi služi (Levi in Maguire, 2004), in močne socialne vezi v določeni skupnosti vplivajo na obseg in obliko kriminalitete v tej dotični skupnosti (Pirnat, Hacin in Meško, 2018). Torej vplivajo na finančne zmožnosti organizirane kriminalitete. Večji, kot je neformalni nadzor, skupnostno samoorganiziranje ipd. v nekem okolju, manjša je premoženjska kriminaliteta in manj je mladinskih tolp, ki so predhodna faza kriminalne kariere (Sampson in Groves, 1989). Želja skupnosti za vzpostavitev varnega in »moralno« čistega okolja omejuje tudi pojavnosti prostitucije ali mest za preprodajo in uživanje prepovedanih drog. Močna socialna povezanost ima vpliv na organizirano kriminaliteto tudi v primeru, če se je vseeno močneje razvila. Berg in Carranza (2018) sta namreč ugotovila, da so skupine organizirane kriminalitete v Hondurasu izvajale manj nasilnih dejanj v skupnostih, v katerih so bili prebivalci bolj povezani. Intervjuji, ki sta jih izvedla, so nakazali, da so takšne vzorce vedenja – torej skupnostnega delovanja – osebe prinesle ob selitvi iz ruralnega v urbano okolje. Študije (Bučar Ručman, 2019; Sampson in Groves, 1989) ugotavljajo, da je večja socialna povezanost skupnosti pogostejša v ruralnih okoljih in to, kot kaže, je dejansko globalna značilnost, kar v našo razpravo sicer vnese določen paradoks. Ruralnost okolja pomeni, da ima manjšo stopnjo urbanizacije in pomeni določeno oddaljenost od urbanih središč države. Torej gre za lokacije, ki mogoče niso transportno dostopne. Za takšne lokacije pa smo v prejšnjem podpoglavju ugotovili, da so lahko zanimivejše za organizirano kriminaliteto. Podobno paradoksalen je tudi trifazni razvojni proces organizirane kriminalitete, o katerem piše Dobovšek (2008), saj postavlja vprašanje, zakaj je v določenih okoljih interes, da se določene skupine sploh razvijejo dlje kot od prve faze. Zakaj se torej država ne odzove na njihovo pojavitev? Oziroma zakaj skupnost ne sporoča policiji o prisotnosti takšne skupine? Odgovori so različni. Lahko gre za posledice slabe policijske dejavnosti, odsotnost interesa države za odziv, nezmožnost prepoznavne nevarnosti ipd. in to omogoči, da se skupina zasidra v neko okolje. Prisotnost organizirane kriminalitete v nekem okolju demotivira zakonite poslovne subjekte, da bi v takem okolju delovali, kar potem povzroči manko zaposlitvenih možnosti in to povzroča ekonomsko ranljivost okolja. In začaran krog se ojača. Omenjeno torej nakazuje, da se je treba pri presoji

dejavnikov vedno izogibati upoštevanju zgolj enega dejavnika in da je treba presojati njihovo sinergičnost.

3 Podrobneje o vlogi policijske dejavnosti na razvoj organizirane kriminalitete v danem okolju

Policijska dejavnost v obziru do omejevanja organizirane kriminalitete predstavlja kompleksno dinamiko. Namreč, ko je policija učinkovita in uspešna pri onesposabljanju skupin organizirane kriminalitete, je v čisto reaktivnem smislu učinkovita »le« pri zmanjševanju ponudnikov storitve/produkta organizirane kriminalitete, toda povpraševanje ostaja (Naím, 2008), onesposobitev enega ponudnika pa lahko povzroči zvišanje cen drugih ponudnikov in tako ustvarja še močnejši motivacijski dejavnik, da osebe vstopajo v tovrstno dejavnost (o tem tudi Gottschalk, 2010). Prav tako onesposobitev močne skupine organizirane kriminalitete, ustvari praznino na tržišču/lokaciji in kamor bodo želele vstopiti druge skupine (Morselli et al., 2011). Posledično pride do spopadov med drugimi skupinami na območju, ki je bilo prej precej mirno. Toda zavedanje, da bo prišlo do takšnega, lahko nasilnega, boja za prevlado na ozemlju, ne sme biti razlog, da se nič ne naredi ali dovoli, da pride do izredno močnega razvoja ene skupine organizirane kriminalitete. Kajti prisotnost močne skupine organizirane kriminalitete na nekem območju je repelentni dejavnik za druge skupine, ki zaradi tveganja za spopad s konkurenco ne vstopajo na neko okolje ali trg (Morselli et al., 2011). Tudi druga skrajnost, izredno visoka stopnja represije ni pretirano učinkovit pristop, saj četudi večanje represije poveča tveganje za dobavo in ponujanje nekaterih storitev ali dobrin, bodo skupine organizirane kriminalitete za to večje tveganje, povečale ceno produktov/servisov (d'Andria, 2011). In kar spet pomeni, da bo privlačna za nove potencialne člane.

Vsekakor je učinkovita policijska dejavnost za omejevanje organizirane kriminalitete pogosto ključna (Morselli et al., 2011), ne sme pa biti videna kot edino orodje države. Nujno je multidisciplinarno sodelovanje (torej vključevanje davčnih, carinskih, socialnih ipd. organizacij in agencij). To nas približa pluralizaciji policijske dejavnosti in preobrazbi policijske dejavnosti (Modic, Lobnikar in Dvojmoč, 2014). Namreč, ko govorimo o policijski dejavnosti kot enemu izmed ključnih dejavnikov, ki onemogoča razvoj organizirane kriminalitete, moramo govoriti o ustrezno izbrani obliki policijske dejavnosti in ustreznem obsegu izvajanja policijske dejavnosti.

Čeravno se ustvarja vtis, da je za omejevanje organizirane kriminalitete najpomembnejša klasična, tj. reaktivna oblika policijske dejavnosti, ki je nadgrajena z uporabo prikritih metod in sredstev (Fijnaut in Paoli, 2004), pa je uporaba vseh ostalih oblik enako pomembna (Naím, 2008; Ochoa, 2016). Še posebej je omejevanje organizirane kriminalitete izredno pomemben informacijski tokokrog med prebivalci določenega območja in policisti in s tem policijsko organizacijo. Za vzpostavitev takšnega informacijskega tokokroga pa je najpogosteje zaslužno policijsko delo v skupnosti.

Policijsko delo v skupnosti, ki ga lahko definiramo kot obliko policijske dejavnosti, ki z veliko mere demokratične inkluzije, skupnost, v kateri deluje, vzame kot ključnega partnerja v naslavljanju problemov, ki jih ima ta skupnost za najbolj problematične, s čimer se poveča legitimnost policije, zmanjšuje strah pred kriminaliteto in poveča kakovost življenja prebivalcem območja, na katerem se ta oblika policijske dejavnosti izvaja (Meško in Lobnikar, 2005; Prislan in Lobnikar, 2019). Na tak način skupnost postane del multidisciplinarnega tima, ki med drugim omogoči, da je odziv na pojavnost organizirane kriminalitete pravočasen. Namreč, kot navaja Dobovšek (2008), gredo skupine organizirane kriminalitete skozi tri razvojne stopnje. V prvem se skupine organizirane kriminalitete šele oblikujejo, njihova moč je omejena na manjše območje in za njihovo onesposobitev so klasični pristopi policijske dejavnosti dovoljšni. V drugi fazi so organizacijske strukture skupine močnejše in stabilnejše in s pomočjo korupcije in groženj oblikuje določeno sodelovanje z lokalnimi odločevalci. V zadnji – tretji fazi skupina preraste lokalno delovanje in razvije zmožnost vplivanja na ključne zakonodajne odločevalce. V takšni fazi klasični pristopi k onesposobitvi skupine niso več učinkoviti. Raziskovalci na Nizozemskem so prišli do podobnih ugotovitev (Jansen in Bruinsma, 1997). Toda če obstaja dobro partnerstvo med policijo in lokalno skupnostjo, bo posledično obstajal tudi dober informacijski tok med njima in bo policija dokaj hitro izvedela za prisotnosti ali razvoj neke skupine. Reakcija policije je tako lahko dovolj hitra in prepreči razvoj skupine izven obvladljivih okvirjev. Prav tako številne dejavnosti, ki jih organizirana kriminaliteta izvaja, spadajo v t. i. kazniva dejanja brez žrtve, pri katerih imajo na prvi pogled vsi vpleteni v deviantno ali kaznivo dejanje neko korist in tako naj ne bi bilo oškodovancev. Takšna dejanja so koruptivna dejanja, kupovanje prepovedane droge ipd. Tako nimamo oškodovanca, ki je najpogostejši prijavitelj kaznivega dejanja. Policija mora tovrstne dejavnosti odkriti z lastnim delom ali pa jo mora o teh dejavnostih obvestiti zainteresirana oseba ali skupnost. Policijsko delo v

skupnosti zahteva tako povečano prisotnost policistov na območju kot tudi gradnjo raporta med skupnostjo/osebami in policijo, oboje pa poveča pritok informacij (Bullock, 2013; Jansen in Bruinsma, 1997; Moore et al., 1988). Iz napisanega tako izhaja, da je največji prispevek skupnosti in policijskega dela v skupnosti k omejevanju organizirane kriminalitete posredovanje informacij, ki pa so ključna sestavina kakršnega koli preiskovanja (Gottschalk, 2010) in oblikovanja ustreznih strategij, ki naslavljajo problem skupnosti. Preko tega policijsko delo v skupnosti pripomore tudi k boljšemu izvajanju drugih oblik policijske dejavnosti in kjer so informacije ključne npr. v reševanje problemov usmerjeno policijska dejavnost in obveščevalno vodena policijska dejavnost (Bullock, 2013; Ratcliffe, 2016). Obe obliki pa sta pogosto uporabljeni za odpravljanje kriminalnih žarišč, obveščevalno vodena policijska dejavnost pa tudi v onesposabljanje kriminalnih skupin (Ratcliffe, 2016).

Sekundarni prispevek policijskega dela v skupnosti je v tem, da skupnost ob pomoči policijskih organizacij in drugih deležnikov postane gradnik boljše skupnosti. Namreč lokalne skupnosti so najpogostejši oškodovanec organizirane kriminalitete, saj prisotnost skupin organizirane kriminalitete na nekem območju poveča epizode nasilja, groženj in izsiljevanja, slabša gospodarsko stabilnost okolja (zaradi neformalne ekonomije in vplivanja na zakonite poslovne subjekte) ter tako zmanjša kakovost bivanja v takem okolju (Crocker et al., 2017; Fraser et al., 2018; Ochoa, 2016; Scalia, 2021). Dvoletna raziskava o vplivu organizirane kriminalitete v lokalnih skupnostih, ki so jo Crocker et al., (2017) naredili v izbranih soseskah v Angliji kaže, da morajo policijske organizacije izboljšati zaščito lokalnih skupnosti pred organizirano kriminaliteto, bolje pomagati žrtvam organizirane kriminalitete in aktivirati lokalno skupnost, kot enega izmed akterjev v multidisciplinarnem pristopu k omejevanju organizirane kriminalitete. Podobno ugotavljajo tudi Fraser et al., (2018), ki svetujejo, da se v analiziranih lokalnih okoljih na Škotskem kot izboljšanje odpornosti proti organizirani kriminaliteti svetuje izboljšava kakovosti lokalne policijske dejavnosti in odpravo elementov v okolju in skupnosti, ki jih skupine organizirane kriminalitete izkoristijo (npr. nezaposlenost in odsotnost socialnih transferjev, manko družbene kohezije). Ob tem je pomembno, da tudi urbanistična zasnova upošteva družbene in varnostne vidike zasnove okolja. Scalia (2021) opisuje, kako so v Palermu z izgradnjo obsežnih blokovskih naselij, za katera so porušili stavbe s sociokulturnim pomenom za lokalno prebivalstvo, zmanjšali socialni kapital ter družbeno kohezijo okolja ter povečali fragmentirano uresničevanje lastnih

interesov, kar je še povečalo razvoj in prisotnost organizirane kriminalitete. V tem primeru italijanske Mafije, ki je s podkupninami in nastavljanjem svojih ljudi v odločevalske strukture tudi intenzivno sodelovala v tem procesu. Na tak način je razbila družbeno kohezijo in si oblikovala sebi ustrezno okolje. Podobno ugotavljajo tudi Fraser et al. (2018), saj kot enega izmed ukrepov proti organizirani kriminaliteti v škotskih lokalnih skupnostih svetujejo ustrezno prilagoditev infrastrukture, ki vključuje gradnjo prostorov skupnosti.

Polijska dejavnost tako postane del repelentnega učinka določene skupnosti, ki mora takšno – v gradnjo skupnosti usmerjeno – vlogo policije sprejeti. Kar pomeni, da je nujno, da je sama policijska organizacija prepoznana kot legitimna ter zaupanja vredna institucija v danem okolju (Nalla, Meško in Modic, 2018; o tem tudi President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, 1967). Če je policijska organizacija v danem okolju prepoznana kot legitimna, bo to povečalo uspešnost njenega delovanja, saj bo poleg povečanega informacijskega tokokroga povečano tudi spoštovanje zakonov, ki jih policija uveljavlja, ter tudi usmeritve, ki jih policija skupnosti daje (Prislan in Lobnikar, 2019). Zmanjša se tudi strah pred kriminaliteto (Meško in Lobnikar, 2005). Posledično, takšno okolje ni več nezaželeno med poslovnimi subjekti, ki postanejo lokalni delodajalec, kar manjša gospodarsko ranljivost okolja. Policijska organizacija preko policijskega dela v skupnosti postane tudi upravljavec okolja, vsaj kar se tiče vprašanj varnosti in zaščite (Moore et al., 1988). Raport med policijsko organizacijo in skupnostjo, iz katere se lahko (Moore et al., 1988) rodi opisano sodelovanje, je pogosto posledica organizacije srečanj, kamor so vabljeni zainteresirani deležniki, državna/lokalna policijska organizacija ter posamezniki iz skupnosti. Takšna srečanja lahko jačajo družbeno kohezijo. Prav tako skupnost preko socioekonomskih programov za njene ranjivejše člane zmanjša ali omeji povpraševanje po določenih produktih skupin organizirane kriminalitete oziroma preko organizacije raznih preventivnih ukrepov, kot so ustrezna urbanistična zasnova okolja, delo z nekdanjimi člani skupin organizirane kriminalitete, ustrezno politiko socialnih transferjev, ustrezno financiranje socialnih servisov in izobraževalnih institucij (Fraser et al., 2018) zmanjšuje kriminalne priložnosti oz. za organizirano kriminaliteto privlačno kriminogenost okolja (Morselli et al., 2011). Pri vsem tem pa ima policija kot deležnik pomembne vloge. Znanje policistov pomaga pri oblikovanju urbanističnih idej, preko programov v šolah v tandemu z nekdanjimi zaporniki lahko ozaveščajo o škodljivosti prepovedanih drog, izobrazi prebivalce okolja glede samovarovalnih

ukrepov, preko policijskega dela v skupnosti policisti izvedo o shemah ponujanja zaščit in izsiljevanja legitimnih poslovnih subjektov in tako preprečijo, da bi ti subjekti odšli iz okolja. Izvedo za mesta preprodaje prepovedane droge, kar omogoči ustrezno reakcijo (Fraser et al., 2018; Jansen in Bruinsma, 1997; Moore et al., 1988). Policijske organizacije lahko organizirajo dogodke, ki bodo predstavljali tako segment ozaveščanja kot druženja in s tem ojačevali družbeno kohezijo.

Ustrezno policijsko delo torej lahko v veliki meri zmanjša vpliv humusnih dejavnikov za pojav organizirane kriminalitete.

4 Sklepna misel

Ena izmed glavnih rdečih niti, ki so se vile skozi predstavitev prispevkov 13. konference Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe (Meško, Dobovšek in Tominc, 2021) in ki jo je dobro ubesedil dr. Meško, mi pa jo tu parafraziramo v slovenščini, je, da se tudi globalni problemi najučinkoviteje rešujejo na lokalni ravni. In če pogledamo organizirano kriminaliteto, lahko to v večjem številu primerov pritrdimo, kar pa tudi ni nova ideja, saj se v Združenem kraljestvu že razvijajo pogledi, da je treba proti organizirani kriminaliteti delovati lokalno (Gilmour, 2008), saj je organizirana kriminaliteta dejansko del določene družbe in ustrezno poznavanje dinamike te družbe bo omogočilo ustrezno izvajanje policijske dejavnosti zoper organizirano kriminaliteto (Jansen in Bruinsma, 1997). Pri čemer je nujno sodelovanje med policijsko organizacijo in lokalnimi upravljavci. Policijsko delo v skupnosti se tako kaže kot dobro orodje tudi za omejevanje organizirane kriminalitete, pri čemer pa implementacija tovrstne oblike policijske dejavnosti ni vedno brez težav. Zahteva namreč ustrezno spremembo strukture policijske organizacije, financiranje, politično podporo in skupnost mora že imeti določene predispozicije (Prislan in Lobnikar, 2019) in najpomembnejše, potrebno je ustrezno znanje in med policisti mora vladati zavedanje o takšni (novi) vlogi (Meško in Lobnikar, 2005). Ob tem pa se je mogoče dobro učiti iz škotskih izkušenj, kjer nezadostno financirane organizacije niso mogle ustrezno izvajati policijskega dela v skupnosti in zato prebivalci in preostali niso menili, da ima takšen pristop dejansko kakršen koli učinek, še posebej, ker so lokalne skupine organizirane kriminalitete usmerile del svojih dejavnosti v oviranje dela lokalnih policijskih organizacij. Med drugim je vse skupaj rezultiralo v določeno nezaupanje med policijsko organizacijo in lokalno skupnostjo (Fraser et al., 2018). Brez takega zaupanja pa delo policistov

ne more biti uspešno – ne na področju omejevanja organizirane kriminalitete in ne pri reševanju preostalih s kriminaliteto povezanih problematik.

Paradoksalno se torej reševanje organizirane kriminalitete, ki je lahko v naravi transnacionalna, najbolj učinkovito omejuje prav z ustreznim delovanjem na lokalni ravni (Crocker et al., 2017; Gilmour, 2008; Morselli et al., 2011) in kjer se kot najmočnejši repelentni dejavnik pojavlja družbena kohezija, toda le, če organizirana kriminaliteta še ni (Jansen in Bruinsma, 1997) del te družbe.

Literatura

- Abadinsky, H. (2010). *Organized crime* (9th ed.). Belmont: Wadsworth/Cengage Learning.
- Albanese, J. S. (2015). *Organized crime: from the mob to transnational organized crime* (7th ed.). London, New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Benson, M. in French, J. L. (2008). *Organized crime*. New York: Chelsea House.
- Berg, L.-A. in Carranza, M. (2018). Organized criminal violence and territorial control: Evidence from northern Honduras. *Journal of Peace Research*, 55(5), 566–581.
- Blume, L. R. (2021). Narco Robin Hoods: Community support for illicit economies and violence in rural Central America. *World Development*, 143, 105464.
- Bučar Ručman, A. (2019). Social ties, solidarity and threat perception in rural and urban communities in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 409–421.
- Bullock, K. (2013). Community, intelligence-led policing and crime control. *Policing and Society*, 23(2), 125–144.
- Chouvy, P. A. (2011). Finding an alternative to illicit opium production in Afghanistan, and elsewhere. *International Journal of Environmental Studies*, 68(3), 373–379.
- Crocker, R., Webb, S., Garner, S., Skidmore, M., Gill, M. in Graham, J. (2017). *The impact of organised crime on local communities*. London: The Police Foundation. Pridobljeno na <https://perpetuityresearch.com/wp-content/uploads/2017/06/2017-05-Organised-Crime-in-Local-Communities-Final-Report-web.pdf>
- d'Andria, D. (2011). Investment strategies of criminal organisations. *Policy Studies*, 32(1), 1–19.
- DeVito, C. (2005). *The encyclopedia of international organized crime*. New York: Facts on File.
- Dobovšek, B. (2008). Economic organized crime networks in emerging democracies. *International Journal of Social Economics*, 35(9), 679–690.
- Fijnaut, C. in Paoli, L. (2004). Comparative synthesis of part III. V C. Fijnaut in L. Paoli (ur.), *Organised Crime in Europe* (str. 1035–1041). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Fraser, A., Hamilton-Smith, A., Clark, A., Atkinson, C., Graham, W., McBride, M., ... Hobbs, D. (2018). *Community experiences of serious organised crime in Scotland*. Edinburgh: The Scottish Government. Pridobljeno na <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/research-and-analysis/2018/06/community-experiences-serious-organised-crime-scotland/documents/00536071-pdf/00536071-pdf/govscot%3Adocument/00536071.pdf?forceDownload=true>
- Gilmour, S. (2008). Understanding Organized Crime: A Local Perspective. *Policing*, 2(1), 18–27.
- Glenny, M. (2017). *McMafia: seriously organised crime*. London: Vintage.
- Gottschalk, P. (2010). *Policing organized crime: intelligence strategy implementation*. Boca Raton: CRC Press.
- Jansen, F. E. in Bruinsma, G. J. N. (1997). Policing organized crime. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 5(4), 85–98.

- Levi, M. in Maguire, M. (2004). Reducing and preventing organised crime: An evidence-based critique. *Crime, Law and Social Change*, 41(5), 397–469.
- Machiavelli, N. (1532/2008). *The prince*. (J. B. Atkinson, Prev.). Indianapolis: Hackett Pub. Co.
- Meško, G., Dobovšek, B. in Tominc, B. (2021). *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: Perspectives of rural safety, security and rural criminology, book of abstracts*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). Policijsko delo v skupnosti: razumevanje uvoženih idej, njihova kontekstualizacija in implementacija. V G. Meško, M. Pagon in B. Dobovšek (ur.), A. Bučar-Ručman in B. Tominc (prev.), *Izživi sodobnega varstvoslovja* (str. 89–109). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Modic, M., Lobnikar, B. in Dvojmoč, M. (2014). Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije. *Varstvoslovje*, 16(3), 217–241.
- Moore, M. H., Trojanowicz, R. C. in Kelling, G. L. (1988). Crime and Policing. *Perspectives on Policing*, (2).
- Morselli, C., Turcotte, M. in Tenti, V. (2011). The mobility of criminal groups. *Global Crime*, 12(3), 165–188.
- Mozetič, P. in Jager, M. (2005). Organizirana kriminaliteta v Sloveniji: scenariji o njenem delovanju v širšem družbenem okolju. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 56(4), 329–336.
- Naím, M. (2008). *Nedovoljeno: kako tihotapci, prekapčevalci in posnemovalci ugrabljajo globalno gospodarstvo*. Ljubljana: Gnostica.
- Nalla, M. K., Meško, G. in Modic, M. (2018). Assessing police–community relationships: is there a gap in perceptions between police officers and residents? *Policing and Society*, 28(3), 271–290.
- Ochoa, R. (2016). Local dynamics of a global phenomenon: Policing organized crime. V B. Bradford, B. Jauregui, I. Loader in J. Steinberg (ur.), *The SAGE Handbook of Global Policing* (str. 462–478). London: SAGE.
- Pirnat, U., Hacin, R. in Meško, G. (2018). Pregled raziskovanja varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji. V G. Meško, A. Sotlar in B. Lobnikar (ur.), *4. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: sklepne ugotovitve raziskovanja (2015-2018)* (str. 7–43). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice. (1967). *The challenge of crime in a free society*. Washington: National Institute of Justice. Pridobljeno na <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=42>
- Prislan, K. in Lobnikar, B. (2019). Modern trends in policing: public perceptions of the preferred policing models in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 483–500.
- Ratcliffe, J. (2016). *Intelligence-led policing* (Second Edition). London, New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Richards, J. R. (1999). *Transnational criminal organizations, cybercrime, and money laundering: a handbook for law enforcement officers, auditors, and financial investigators*. Boca Raton: CRC press.
- Ruggiero, V. (2003). Global markets and crime. V M. E. Beare (ur.), *Critical reflections on transnational organized crime, money laundering, and corruption* (str. 171–182). Toronto: University of Toronto Press.
- Sampson, R. J. in Groves, W. B. (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American Journal of Sociology*, 94(4), 774–802.
- Scalia, V. (2021). The production of the Mafioso space. A spatial analysis of the sack of Palermo. *Trends in Organized Crime*, 24(2), 189–208.
- Sellin, T. (1963). Organized crime: A business enterprise. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 347, 12–19.
- The Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2019). *Hotspots of Organized Crime in the Western Balkans: Local vulnerabilities in a regional context*. Geneva: The Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Pridobljeno na <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2019/05/Hotspots-Report-English-13Jun1110-Web.pdf>

- The Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2021). *The Organized Crime Index 2021*. Pridobljeno na <https://ocindex.net/assets/downloads/global-ocindex-report.pdf>
- Thoumi, F. (2014). Organized Crime in Colombia. V L. Paoli (ur.), *The Oxford Handbook of Organized Crime* (str. 177–195). Oxford: Oxford University Press.
- United Nations. (1994). *Problems and dangers posed by organized transnational crime in the various regions of the world*. Predstavljeno na World ministerial conference on organized transnational crime, Neapelj. Pridobljeno na https://digitallibrary.un.org/record/175011/files/E_CONF.88_2-EN.pdf
- van der Schoot, C. (2006). *Organised crime prevention in the Netherlands*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

